	Комунальний заклад «КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ МЕДИЧНИЙ КОЛЕДЖ» Дніпропетровської обласної ради» **СИЛАБУС**
Освітній компонент	**«Основи професійної патології»**
Освітньо-професійна програма	Сестринська справа
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Спеціальність	І5 Медсестринство (спеціалізація І5.01 Медсестринство)
Галузь знань	І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
Статус освітнього компонента	Вибіркова дисципліна (ВК11)
Форма навчання	Денна
Рік навчання / семестр	ІІІ курс / ___ семестр
Кількість кредитів ЄКТС / обсяг	3 кредити ЄКТС / 90 год (лекції – 8, практичні заняття – 36, самостійна робота – 46)
Форма підсумкового контролю	Диференційований залік (відповідно до навчального плану)
Викладач	_____
E-mail	_____
Консультації	_____
Анотація до курсу	Вибірковий освітній компонент «Основи професійної патології» належить до циклу професійної підготовки та формує спеціальні (фахові) компетентності. Він знайомить здобувачів освіти з шкідливими виробничими чинниками, професійними захворюваннями, нормативною базою їх розслідування та обов'язкових медичних оглядів працівників, а також з роллю сестри медичної в ранньому виявленні, догляді та профілактиці професійної патології. Курс має практичну спрямованість і враховує регіональну специфіку гірничо-металургійного Криворіжжя, де реєструється найбільша частка професійних захворювань в Україні. Окрема увага приділяється невідкладній допомозі при гострих професійних отруєннях і збереженню професійного здоров'я медичних працівників.
Мета та завдання курсу	**Мета:** формування у здобувачів освіти знань і вмінь щодо розпізнавання професійних захворювань, здійснення медсестринського процесу та надання долікарської допомоги при них, участі в обов'язкових медичних оглядах працівників, а також профілактики професійної патології, зокрема серед медичних працівників. **Завдання:**

	– ознайомити з класифікацією шкідливих виробничих чинників і професійних захворювань, порядком їх розслідування та обліку; – навчити розпізнавати клінічні прояви професійних захворювань, готувати пацієнтів до досліджень і виконувати маніпуляції за алгоритмами; – сформувати вміння надавати невідкладну долікарську допомогу при гострих професійних отруєннях і аварійних ситуаціях; – навчити проводити профілактичну роботу серед працівників і дбати про власне професійне здоров'я. Обов'язковим завданням є формування компетентностей, визначених освітньо-професійною програмою «Сестринська справа» (2026) для вибіркової компоненти ВК11 відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності «Медсестринство». **Загальні компетентності (ЗК):** ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК8. Здатність до міжособистісної взаємодії. **Спеціальні компетентності (СК):** СК1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці. СК2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта. СК3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності. СК7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства. СК8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності. СК9. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосовування фармакологічних засобів у професійній діяльності. СК10. Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та

	транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги. СК11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки. СК12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя). СК13. Здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів. СК14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.
Програмні результати навчання	РН2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності. РН3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я. РН4. Вести медичну документацію відповідно за формами, встановленим нормативно-правовими документами. РН5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності. РН6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей. РН9. Розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах. РН10. Вміти проводити підготовку пацієнта до лабораторних, інструментальних та інших досліджень, здійснювати забір біологічного матеріалу та проб, скеровувати до лабораторії. РН11. Застосовувати лікарські препарати та медикаменти при здійсненні професійної діяльності. РН12. Виконувати медичні маніпуляції та процедури відповідно до фахових протоколів, алгоритмів, включаючи надання послуг з первинної медичної допомоги в складі команди первинної медичної допомоги. РН13. Надавати екстрену та невідкладну долікарську медичну допомогу. РН16. Вживати заходи, спрямовані на специфічну та неспецифічну профілактику захворювань.

Зміст курсу
ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНИХ РОБІТ

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Лекції	Сам. роб.
1.	Професійна патологія як клінічна дисципліна. Шкідливі виробничі чинники, класифікація професійних захворювань. Організація профпатологічної допомоги, обов'язкові медичні огляди працівників.	2	2
2.	Професійні захворювання, спричинені промисловими аерозолями: пневмоконіози, пиловий бронхіт, ХОЗЛ професійного генезу, професійна бронхіальна астма.	2	4
3.	Професійні захворювання, спричинені фізичними чинниками та перенапруженням: вібраційна хвороба, нейросенсорна приглухуватість, вплив мікроклімату й випромінювання, захворювання опорно-рухового апарату та периферичної нервової системи.	2	4
4.	Професійні інтоксикації: хронічні отруєння свинцем, ртуттю, марганцем, бензолом; гострі отруєння оксидом вуглецю, подразнювальними газами, фосфорорганічними сполуками.	2	4
	Професійні захворювання медичних працівників: професійні інфекції, алергози, контактні дерматити, ураження опорно-рухового апарату.		2
	Експертиза працездатності, реабілітація та профілактика професійних захворювань.		2
	Історія професійної патології. Нормативно-правове регулювання охорони праці, медичних оглядів і розслідування професійних захворювань.		4
	Професійні новоутворення: виробничі канцерогени, онконастороженість.		4
	Професійні захворювання шкіри.		2
	Професійні захворювання органа зору та ЛОР-органів.		2
	Професійні захворювання, спричинені біологічними чинниками.		2
	Професійна захворюваність на гірничо-збагачувальних і металургійних підприємствах Криворіжжя.		2
	Ергономіка в медсестринстві: безпечне переміщення пацієнтів.		2
	Професійне вигорання медичних працівників в умовах воєнного стану. Психологічна самодопомога.		2

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Лекції	Сам. роб.
	Індивідуальне завдання: пам'ятка з профілактики профзахворювання, мультимедійна презентація або кейс «Медсестринський процес при професійному захворюванні».		4
	Підготовка до диференційованого заліку.		4
	Разом	**8**	**46**

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема	Години
1.	Організація профпатологічної допомоги. Обов'язкові медичні огляди працівників: порядок проведення, медична документація, роль сестри медичної.	4
2.	Пневмоконіози. Медсестринський процес. Підготовка до рентгенографії та спірометрії, збирання мокротиння, оксигенотерапія.	4
3.	Пиловий бронхіт, професійна бронхіальна астма, гіперчутливі пневмоніти. Пікфлоуметрія, інгаляційна техніка, долікарська допомога при нападі бронхіальної астми.	4
4.	Вібраційна хвороба. Захворювання від перенапруження опорно-рухового апарату та периферичної нервової системи. Холодова проба, динамометрія, дослідження чутливості.	4
5.	Захворювання від дії шуму, мікроклімату, випромінювання, підвищеного атмосферного тиску. Долікарська допомога при тепловому ударі, переохолодженні, відмороженні.	4
6.	Хронічні інтоксикації свинцем, ртуттю, марганцем, бензолом. Забір біологічного матеріалу на вміст токсичних речовин, введення антидотів.	4
7.	Гострі професійні отруєння. Невідкладна долікарська допомога (симуляційний тренінг «Аварія на виробництві»).	4
8.	Професійні захворювання медичних працівників. Дії при аварійній ситуації з біологічним матеріалом, використання засобів індивідуального захисту.	4
9.	Експертиза працездатності, реабілітація та профілактика професійних захворювань. Диференційований залік.	4
	Разом	**36**

Пререквізити	«Анатомія з основами фізіології людини», «Патоморфологія та патофізіологія», «Фармакологія та медична рецептура», «Основи медсестринства», «Медсестринство у внутрішній медицині», «Медсестринство в інфектології, інфекційний

	контроль», «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці».
Кореквізити	«Медсестринство в неврології з основами психіатрії та наркології», «Медсестринство в дерматології та венерології».
Постреквізити	«Переддипломна практика», атестація здобувачів (єдиний державний кваліфікаційний іспит).
Методи навчання	Навчання здійснюється на засадах студентоцентрованого підходу із застосуванням тренінгової, симуляційної, цифрової, проєктної технологій, «case study» та міждисциплінарного навчання; методів – проблемного, дослідницького, ситуаційного, тренінгу, ділової та рольової гри, самонавчання. Теоретична підготовка передбачає проблемні лекції з мультимедійним супроводом. Практичні заняття проводяться в кабінеті клінічних дисциплін і симуляційному центрі коледжу: відпрацювання маніпуляцій за алгоритмами, симуляційні тренінги (напад бронхіальної астми, гостре отруєння, аварійна ситуація з біологічним матеріалом), розбір клінічних випадків, рольові ігри. Самостійна робота передбачає опрацювання навчальної літератури, нормативних документів і офіційних інформаційних ресурсів, виконання тестових і ситуаційних завдань, підготовку схем, таблиць, пам'яток та індивідуального завдання. За потреби навчання проводиться у змішаному форматі з використанням віртуального навчального середовища коледжу.
Методи контролю	Усне та письмове опитування; тестовий контроль (зокрема в комп'ютерній програмі «Колоквіум»); демонстрація практичних навичок за алгоритмами та чек-листами; розв'язання ситуаційних задач; оцінювання рольових ігор і роботи в малих групах; захист індивідуального завдання; контроль виконання самостійної роботи; самооцінювання та взаємооцінювання.
Види контролю	Поточний, тематичний і підсумковий контроль (диференційований залік) відповідно до навчального плану; самоконтроль.
Перелік практичних навичок та умінь	
У результаті вивчення освітнього компонента здобувачі освіти повинні: **знати:** – роль шкідливих виробничих чинників у виникненні професійних захворювань; – класифікацію професійних захворювань і розділи Переліку професійних захворювань; – порядок розслідування професійних захворювань і проведення обов'язкових медичних оглядів працівників; – клінічні прояви захворювань від промислових аерозолів, фізичних чинників, перенапруження та професійних інтоксикацій; – принципи невідкладної допомоги при гострих професійних отруєннях і антидотної терапії;	

– професійні ризики медичних працівників і заходи їх мінімізації;
– принципи експертизи працездатності, реабілітації та профілактики професійних захворювань.

вміти:

– проводити долікарські обстеження під час медичного огляду та оформлювати медичну документацію;
– готувати пацієнта до рентгенографії, спірометрії, аудіометрії; збирати мокротиння, кров і сечу на дослідження;
– виконувати пікфлоуметрію, пульсоксиметрію, оксигенотерапію; навчати пацієнта інгаляційній техніці;
– проводити холодову пробу, дослідження больової чутливості, кистьову динамометрію, дослідження слуху шепітною мовою;
– надавати долікарську допомогу при нападі бронхіальної астми, тепловому ударі, переохолодженні, гострих професійних отруєннях;
– вводити антидоти за призначенням лікаря;
– діяти за алгоритмом при аварійній ситуації з біологічним матеріалом, правильно використовувати засоби індивідуального захисту;
– проводити профілактичну бесіду з працівником шкідливого виробництва.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Визначте професійну патологію як клінічну дисципліну, її предмет і завдання.
2. Розкрийте відмінність між професійними та виробничо зумовленими захворюваннями.
3. Класифікуйте шкідливі виробничі чинники.
4. Назвіть розділи Переліку професійних захворювань.
5. Опишіть порядок розслідування та обліку гострого і хронічного професійного захворювання.
6. Охарактеризуйте порядок проведення попередніх, періодичних і позачергових медичних оглядів працівників.
7. Визначте функції сестри медичної в профпатологічній службі.
8. Наведіть класифікацію промислових аерозолів і групи ризику щодо пилових захворювань легень.
9. Охарактеризуйте силікоз: етіологію, клінічні прояви, ускладнення.
10. Порівняйте азбестоз, металоконіози та карбоконіози.
11. Опишіть клінічні прояви пилового бронхіту та ХОЗЛ професійного генезу.
12. Охарактеризуйте професійну бронхіальну астму та гіперчутливий пневмоніт.
13. Опишіть підготовку пацієнта до рентгенографії органів грудної клітки та спірометрії.
14. Опишіть правила збирання мокротиння на дослідження.
15. Поясніть техніку пікфлоуметрії та оцінювання її результатів.
16. Складіть алгоритм долікарської допомоги при нападі бронхіальної астми.
17. Охарактеризуйте синдроми та ступені вібраційної хвороби.
18. Опишіть методи раннього виявлення вібраційної хвороби.
19. Назвіть захворювання від перенапруження опорно-рухового апарату та периферичної нервової системи.
20. Охарактеризуйте нейросенсорну приглухуватість від шуму та її профілактику.
21. Складіть алгоритм долікарської допомоги при тепловому ударі.
22. Складіть алгоритм долікарської допомоги при переохолодженні та відмороженні.
23. Охарактеризуйте гостру та хронічну променеву хворобу.
24. Поясніть причини та прояви декомпресійної хвороби.
25. Опишіть шляхи надходження, метаболізм і виведення промислових отрут.
26. Охарактеризуйте хронічну інтоксикацію свинцем.
27. Охарактеризуйте хронічні інтоксикації ртуттю та марганцем.

28. Опишіть прояви бензольної інтоксикації.
29. Складіть алгоритм допомоги при гострому отруєнні оксидом вуглецю.
30. Складіть алгоритм допомоги при отруєнні подразнювальними газами; назвіть ознаки токсичного набряку легень.
31. Опишіть прояви отруєння фосфорорганічними сполуками та принципи антидотної терапії.
32. Назвіть професійні ризики та професійні захворювання медичних працівників.
33. Складіть алгоритм дій при аварійній ситуації з біологічним матеріалом.
34. Опишіть правила одягання та знімання засобів індивідуального захисту.
35. Охарактеризуйте професійні новоутворення та виробничі канцерогени.
36. Назвіть професійні захворювання шкіри та заходи їх профілактики.
37. Поясніть принципи ергономіки при переміщенні пацієнтів.
38. Охарактеризуйте ознаки та профілактику професійного вигорання медичних працівників.
39. Поясніть порядок оцінювання повсякденного функціонування особи при професійному захворюванні.
40. Обґрунтуйте заходи первинної та вторинної профілактики професійних захворювань.

Політика курсу

Опанування освітнього компонента «Основи професійної патології» передбачає активну участь в освітньому процесі. Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати лекційні та практичні заняття в повному обсязі, виконувати самостійну роботу та індивідуальне завдання у встановлені терміни.

Жодна форма порушення академічної доброчесності не допускається. Роботи здобувачів освіти мають бути результатом їхньої самостійної діяльності; під час тестування та письмових контрольних робіт користування сторонніми джерелами заборонено. Явні ознаки академічної недоброчесності є підставою для незарахування роботи.

Відпрацювання пропущених занять здійснюється згідно з графіком відпрацювань і консультацій та внутрішніми нормативними документами коледжу. Під час практичних занять обов'язковим є дотримання правил охорони праці, інфекційної безпеки та використання засобів індивідуального захисту. Комунікація учасників освітнього процесу ґрунтується на взаємоповазі, відповідальності, партнерстві, професійній етиці та деонтології.

Політика оцінювання

Оцінювання результатів навчання з освітнього компонента «Основи професійної патології» за ОПП «Сестринська справа» освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» здійснюється на засадах об'єктивності, систематичності, прозорості, академічної доброчесності та відповідності визначеним результатам навчання. Передбачено поточне, тематичне та підсумкове оцінювання. Оцінюються повнота і усвідомленість теоретичних знань, правильність виконання практичних навичок згідно з алгоритмами та протоколами надання долікарської допомоги, вміння застосовувати знання в змодельованих ситуаціях, дотримання правил охорони праці, етики та деонтології.

Підсумковий контроль – диференційований залік, який проводиться на останньому практичному занятті й включає тестування в програмі «Колоквіум», демонстрацію практичної навички та розв'язання ситуаційної задачі. Допуск до заліку: відпрацьовані пропущені заняття, захищене індивідуальне завдання, позитивні поточні оцінки. Повторне оцінювання та оскарження результатів здійснюються відповідно до внутрішніх нормативних документів коледжу.

Усі види контролю навчальної діяльності та визначення рівня сформованості компетентностей здійснюються за національною 4-бальною шкалою та шкалою ЄКТС:

«5» (відмінно) – повні, системні знання; вільне володіння термінологією; самостійне виконання практичних завдань згідно з алгоритмом та аналіз результатів.
«4» (добре) – достатні знання; правильне виконання практичних завдань згідно з алгоритмом; окремі несуттєві неточності, які здобувач може виправити.
«3» (задовільно) – базові знання; виконання практичних завдань згідно з алгоритмом із частковою допомогою викладача; наявність окремих незначних помилок.
«2» (незадовільно) – фрагментарні знання; труднощі виконання практичних завдань згідно з алгоритмом; суттєві помилки; мінімальні результати навчання не досягнуті.
Критерії оцінювання тестів

% правильних відповідей	Оцінка
90-100%	5
89-74%	4
73-60%	3
<60%	2

Інформаційні ресурси

Основні:

1. Капустник В. А., Костюк І. Ф., Бондаренко Г. О. та ін. Професійні хвороби: підручник / за ред. В. А. Капустника, І. Ф. Костюка. Київ: ВСВ «Медицина», 2015.
2. Касевич Н. М. Загальний догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: підручник / за ред. В. І. Литвиненка. 7-ме вид. Київ: Медицина, 2017. 424 с.

Допоміжні:

1. Kapustnik V. A., Kostyuk I. F., Bondarenko H. O. et al. Occupational Diseases: textbook. 2nd ed. Kyiv: Medytsyna, 2018. 500 p.
2. Аналітична довідка стану професійної захворюваності в Україні у 2025 році. Київ: ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України», 2026.
3. Український журнал з проблем медицини праці / ДУ «Інститут медицини праці ім. Ю. І. Кундієва НАМН України».

Нормативно-правові джерела:

1. Про безпеку та охорону здоров'я працівників на роботі: Закон України (ухвалений Верховною Радою України 12.10.2026, законопроєкт № 10147) – застосовується після набрання чинності.
2. Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 337.
3. Про затвердження переліку професійних захворювань: постанова Кабінету Міністрів України від 08.11.2000 № 1662 (у редакції постанови КМУ від 26.11.2025 № 1536).
4. Про організацію та проведення обов'язкових медичних оглядів працівників певних категорій: наказ МОЗ України від 08.09.2025 № 1393 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27.10.2025 за № 1551/44957).

Інтернет-ресурси:

1. Законодавство України (офіційний вебпортал Верховної Ради України). URL: https://zakon.rada.gov.ua
2. Міністерство охорони здоров'я України. URL: https://moz.gov.ua
3. ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України». URL: https://phc.org.ua
4. Державна служба України з питань праці. URL: https://dsp.gov.ua
5. Державний експертний центр МОЗ України. Галузеві стандарти та клінічні настанови. URL: https://www.dec.gov.ua/cat_mtd/galuzevi-standarti-ta-klinichni-nastanovi/

Розглянуто та схвалено на засіданні випускової циклової комісії клінічних дисциплін
Протокол № _1___ від «__3__» __вересня___ 2026 р.
Голова ЦК _____ / Незнамова Вікторія/
(підпис) (прізвище, ім'я)